

ну підприємства не спроможні дати однозначні, чіткі та, головне, об'єктивні відповіді на питання про розвиток ефективності використання фінансових ресурсів.

Наукова новизна полягає в тому, що в роботі уточнено економічний зміст поняття „фінансові ресурси” як одноразові капітальні виробничі витрати, які підприємство здійснює для забезпечення безперервності виробничо-комерційної діяльності, що дозволило обґрунтувати нові критерії щодо управління ефективністю їх використання, а також намічено методичний підхід до управління фінансовими ресурсами, який базується на законі зростання ефективності виробництва і дозволяє, на відміну від існуючих, мінімізувати питому вагу фінансових ресурсів в кожній одиниці виробничих кінцевих результатів підприємства;

Надалі, виникає необхідність вдосконалення методик аналізу та оцінки фінансового стану підприємства в напрямку розробки інструменту, що дозволить врахувати витратний характер економіки та спрямованого на зниження капіталомісткості кінцевих результатів діяльності, що призведе до підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, ефективності виробництва в цілому, зростання прибутку і укріплення фінансового стану підприємства у відповідності до інновацій-

ної моделі підприємництва.

Література

1. Швидке економічне зростання: чи вдасться втримати темпи? Прогноз на 2003-2005 роки // Економіст.– 2003. № 5. – С. 12, 20-70.
2. Куц О.Є. Інноваційний менеджмент трансформації промислових підприємств до ринкової економіки: Автореф. дис.канд.екон.наук: 08.06.01 / Дніпропетровський університет економіки та права. – Дніпропетровськ, 2003. – 23 с.
3. Финансовое положение предприятия (оценка, анализ, планирование): Научно-методическое издание / Под ред. д.э.н., профессора А.В. Чуписа. – Сумы: Издательство «Университетская книга», 1999. – 332 с.
4. Фінанси підприємств / За ред. А.М.Поддєрьогіна. – К.:КНЕУ,1999.–450 с.
5. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. В 2-х т. -К.: Ника - Центр, Эльга, 2001 - 1104 с.
6. Вакульчик О.М. Корпоративне управління: економіко-аналітичний аспект. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – 257 с.

Статья поступила в редакцию 08.04.2004

Т.В.ЧЕРНИЧКО,
Мукачівський технологічний інститут

ВПЛИВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ НА АКТИВІЗАЦІЮ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Ринкова трансформація економіки України, яка зумовлена необхідністю радикальних перетворень, була розпочата на фоні глибоких макроекономічних диспропорцій. Їх вплив значною мірою посилюється в умовах становлення перехідного типу організації суспільства. Відсутність як внутрішньої і зовнішньої, так і інституціональної рівноваги макросистеми спричинила уповільнення темпів інвестиційної

діяльності.

Формування перехідної економічної системи в якості одного з основних вимогало вирішення питання розробки нового механізму державного регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності. Докорінно відмінний інструментарій вимагав

від суспільства чіткого визначення і розуміння наслідків його застосування. Важливим завданням ринкової трансформації економіки України була заміна командно-адміністративної розподільчої ідеології інвестиційної політики ринковою ідеологією, що ґрунтується на засадах приватної власності, вільного підприємництва. Ринкова інвестиційна політика передбачає припинення капіталовкладень у традиційних для планової економіки напрямках, які деформували її структуру, і спрямування інвестицій у розвиток приватного підприємницького сектора, ринкової інфраструктури, формування ринкових інституцій.

Одним з варіантів поживлення інвестиційної діяльності в країні є активізація державної політики в даній сфері. Поряд з приватними інвестиціями та прямими іноземними інвестиціями зростання частки державних фінансових ресурсів, що спрямовуються в окремі пріоритетні сфери економіки спроможні виступити активним поштовхом для прискорення темпів економічного зростання в Україні.

В більшості проаналізованих статей, а саме таких науковців, як Гуткевич С.[1], Єлейно Я., Крупка Я., Лук'яненко Д., Павловський М., Юрчишин В. та інших визначено важливу роль у забезпеченні ринкової трансформації економіки та економічного зростання в Україні прямих іноземних інвестицій. Зазначено, що це особливо важливо тому, що вони з самого початку мають ринкову суть і спрямованість. Як інвестиції приватні, вони розвивають приватну власність і приватне підприємництво, сприяють приватизації економіки України. В той же час доцільності застосування державних інструментів регулювання інвестиційної діяльності та зростання обсягу державних інвестицій не приділяється достатньої уваги.

Головним завданням проведеного дослідження, наданого в цій статті, є ґрунтовне вивчення інвестиційного клімату в Україні та визначення основних інструментів бюджетно-податкового регулювання інвестиційної діяльності, що повинні сприяти його покращенню.

Україна ще тільки створює свою

систему державного регулювання, що повинна бути адекватною реальним суспільним потребам і можливостям економіки. Неможливим є абсолютне застосування елементів будь-якої з існуючих моделей ринкової економіки як основної моделі розвитку нашої країни. В Посланні Президента України до Верховної Ради „Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки” виділено як основну соціально орієнтовану інвестиційну модель розвитку „...цілеспрямоване забезпечення надійних передумов реалізації прав та свобод громадян у всіх їх виявах, утвердження середнього класу - основи політичної стабільності та демократизації суспільства, значне обмеження загрозової диференціації доходів населення та подолання бідності. Ідеться не лише про істотне посилення соціальної спрямованості курсу реформ, а й про її перетворення на важливий інструмент прискорення економічного зростання, зміцнення злагоди і порозуміння в суспільстві. Побудова в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки європейського типу - визначальний чинник посилення суспільної привабливості реформ, забезпечення їм широкої громадської підтримки, утвердження сучасних європейських стандартів якості життя” [2; с. 22-23].

Але досить часто фактично запропоновані заходи економічної політики можуть бути зазначені як такі, що притаманні американській моделі: орієнтація на іноземний капітал, замість збільшення реальних доходів суб'єктів господарської діяльності за допомогою інструментів податкового регулювання; низький рівень соціальних державних видатків; слабка підтримка розвитку малого та середнього бізнесу.

В більшості країн Заходу широко застосовуються державні інструменти, що були притаманними командно-адміністративному типу економічних систем. Прикладом є довгострокове планування економічного розвитку в Франції та Японії; централізоване цінове регулювання в Великобританії; значні обсяги бюджетного перерозподілу та соціалізація бюджету в Швеції; жорстке боргове регулювання

в США. В цих країнах прижилися і перестали породжувати гострі дискусії державні дотації окремим, найбільш важливим галузям економіки. Хоча, як відомо, дотації є одним з класичних методів соціалістичної моделі економіки.

Сьогодні залишається відкритим питання „скільки” держави і для чого конкретно повинно бути в економічній моделі України. Навіть зараз, після десяти років реформ, ще немає єдиного, зрозумілого всім пояснення, який саме механізм державного регулювання повинно бути застосовано. Але він обов'язково має містити елементи за допомогою яких чітко виражені структурні зміни повинні бути поєднані з активним соціальним регулюванням. Це повинно бути певне з'єднання американської моделі ефективності та європейської моделі соціального розвитку.

Специфічні негативні умови трансформації економіки країни (значний рівень монополізації виробництва, структурні диспропорції, залежність від імпорту енергоносіїв та ін.) значно посилили складнощі перехідного періоду та спричинили виникнення кризових явищ, що погіршували економічну ситуацію аж до середини 1999 року.

У посткризовий період необхідною умовою забезпечення незворотності економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності української економіки стало створення нових та оновлення наявних виробничих потужностей із залученням передових технологій. Для досягнення цієї мети потрібні були значні інвестиції з усіх можливих джерел. Однак інвестиційна діяльність - це сектор економіки, найбільше уражений кризою. У 1991-1997 рр. обсяги інвестицій зменшилися у 5 разів, а їх частка у ВВП знизилась з 18,6% до 13,3%.

Процес скорочення обсягів інвестицій, який розпочався у 1991 р., вдалося зупинити тільки у 1997 р. З 1998 р. обсяги інвестицій почали збільшуватись, проте вони все ще майже у 4 рази менші за рівень 1990 р. При цьому суттєво змінилась структура інвестицій. Якщо у 1990 р. частка державних інвестицій становила майже третину, то у 2001 р. - менше 5%. Одноча-

сно зросла роль, недержавних інвестицій: за рахунок власних коштів підприємств, кредитів банків, а також залучення прямих іноземних інвестицій.

Лише в 2000 році в економіці України з'явилися позитивні моменти, які доводили, що в країні почався період стабілізації. Особливість цього періоду полягає в тому, що зростання ВВП розпочалося в 2000 році набагато вищими темпами, ніж очікувалося. Якщо по прогнозам МВФ приріст реального ВВП у 2000 році мав становити 0,5%, а його максимальне значення по прогнозам спеціалістів Гарвардського інституту міжнародного розвитку - 2,5%, то темп приросту реального ВВП становив 5,8% [3; с. 11].

В свою чергу стабільний економічний розвиток передбачає не стільки досягнення якомога вищих темпів зростання ВВП, скільки наявність якісних зрушень в економіці країни. А саме темпи покращення основних макроекономічних показників не такі очевидні.

Серед основних умов сталого економічного зростання виділяють:

1. Зростання кінцевих споживчих витрат у структурі ВВП за категоріями кінцевого використання. За період з 1997-2000 р. цей показник зменшився більш ніж на 6%. В 2002 році за рахунок збільшення реальних грошових доходів (на 9,0%), зростання реальної заробітної плати (на 20,4%), та за рахунок зменшення суми заборгованості з виплат заробітної плати спостерігається тенденція до зростання кінцевих споживчих витрат домогосподарств [4,5].

2. Збільшення частки споживання сектору загального державного управління в структурі ВВП. За період з 1997 р. по 2000 р. цей показник зменшився на 5,3 % до ВВП.

3. Збільшення валового нагромадження капіталу. Цей показник зменшився з 21,5% до ВВП до 19,8% за період 1996-1999 роки, що є відображенням несприятливого інвестиційного клімату, відсутності необхідної нормативної бази, значних адміністративних перепон. У 2002 році валове нагромадження капіталу зменшується

до 18,9% до ВВП [4,5].

Якщо ж проаналізувати розвиток країни за період 1990-2002 р., то характеризувати часткове пожвавлення в 2000 р. як економічне зростання досить складно (рис. 1). Отриманий приріст є результатом більш повного використання вже наявних основних фондів і, в незначному ступені, зумовлений інвестиційними надходженнями. З урахуванням спаду попередніх років

можна зазначити, що економіка України має суттєві можливості до збільшення ВВП за рахунок внутрішніх джерел без значних капіталовкладень та за рахунок підвищення внутрішнього попиту. Крім того, важливим є збільшення обсягів внутрішніх інвестицій паралельно із створенням сприятливих умов для залучення іноземних.

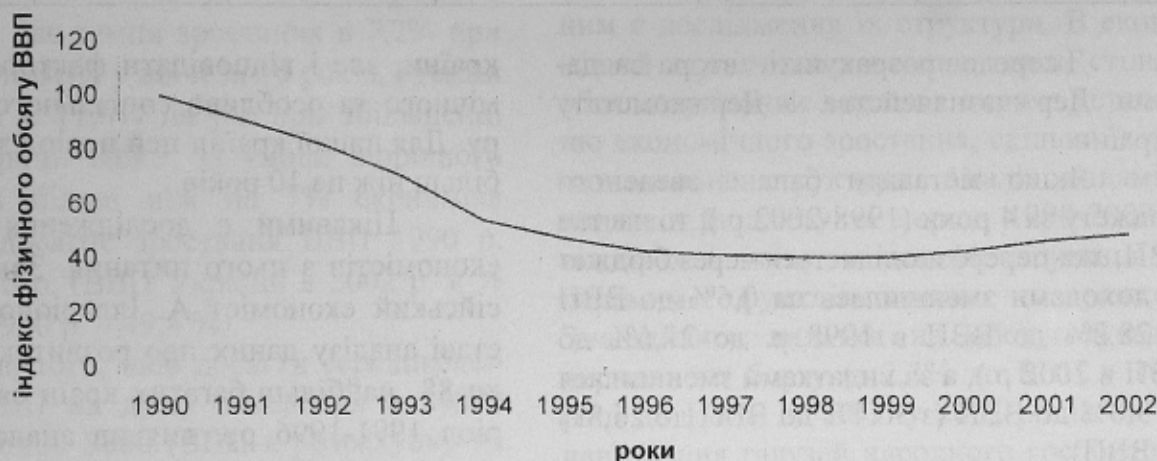

Рис. 1. Індеси фізичного обсягу ВВП за період 1990-2002 р. (1990 р. = 100%) [4; с.49], [5]

Отже, механізм державного регулювання економіки України повинен являти собою певний симбіоз форм державного регулювання, що мають стимулюючий характер. Шляхом розвитку внутрішнього споживчого і внутрішнього інвестиційного ринку можливим є досягнення усталеного економічного розвитку.

Інструменти бюджетно-податкового регулювання на протязі перших десяти років економічних змін в Україні використовувались не в повному обсязі. Основною причиною недостатньої дієвості цієї форми державного регулювання була і залишається бюджетна розбалансованість. З одного боку, структура та обсяги державних видатків не забезпечують виконання державою стабілізаційної та розподільчої функції. З другого, основною метою податкового регулювання було і залишається на даний момент наповнення державного бюджету необхідними фінансовими ресурсами та досягнення бюджетного балансу.

На основі статистичних даних, можна зробити висновок, що протягом 1994-1999 р. видатки бюджету перевищували його доходи, в результаті чого виник значний дефіцит державного бюджету. В 2000-ому та 2002-ому роках зведений бюджет України був профіцитним.

Профіцитність державного бюджету вважається одним із позитивних моментів розвитку економіки в Україні. Але якщо провести аналіз динаміки змін величини видатків і доходів зведеного бюджету починаючи з 1992 р. (100%) і до 2002 р., можна зробити інші висновки.

З даних таблиці 1 видно, що зменшення дефіциту бюджету проходить не стільки за рахунок збільшення доходів (на 18,4% до ВВП в 2000 р. та 13,1 % до ВВП в 2002 р. в порівнянні з 1992 р.), скільки в зв'язку з запровадженням жорстких бюджетних обмежень. Протягом періоду видатки бюджету скоротились до рівня 70,2% від розміру 1992 року.

Таблиця 1

Динаміка балансу зведеного бюджету, 1995-2002 рр. (1992 р.=100%)
(в % до ВВП)

	1995	1996	1998	1999	2000	2001	2002
Доходи	155,6	151,6	115,5	103,3	118,4	110,2	113,1
Видатки	116,8	109,7	79,0	69,6	74,1	71,2	70,2
Дефіцит / профіцит	47,8	35,5	15,9	10,9	-4,4	2,2	-5,8

Джерело: розрахунки автора за даними Держказначейства і Держкомстату України.

Якщо зіставити баланс зведеного бюджету за 4 роки (1998-2002 р.), то частка ВВП, яка перерозподіляється через бюджет за доходами зменшилась на 0,6% до ВВП (з 28,2% до ВВП в 1998 р. до 27,6% до ВВП в 2002 р.), а за видатками зменшилася на 3,6% до ВВП (з 30,4% до ВВП до 26,8% до ВВП).

Досвід країн з перехідною економікою Центральної та Східної Європи стосовно стабілізації бюджетно-податкової сфери показує, що на першому етапі реформ виникає необхідність скорочення видатків бюджету, і лише в подальшому акценти переміщуються до збільшення доходів. Розмір видаткової частини обов'язково повинен враховувати фінансові можливості

країни, але і відповідати факторам економічного та особливо соціального характеру. Для нашої країни цей період затягнувся більш ніж на 10 років.

Цікавими є дослідження окремих економістів з цього питання. Зокрема, російський економіст А. Ілларіонов на підставі аналізу даних про розвиток економіки 88 найбільш багатих країн світу за період 1991-1996 рр. виявив аналогічну залежність між державними видатками та темпами економічного розвитку (табл. 2).

Отже, тенденція, що є характерною для економіки України, є подібною до тенденцій розвитку інших країн. Більш швидкі темпи приросту реального ВВП на душу населення можна пояснити глибиною економічної кризи в країні.

Таблиця 2

Залежність між масштабами державної діяльності та темпами економічного розвитку [6; с. 34]

(в % до ВВП)

Державні видатки	Менше 17	17-25	25-35	35-45
Середньорічний приріст ВВП на душу населення в розвинених країнах	2,4	1,4	0,9	0,8
Середньорічний приріст ВВП на душу населення в Україні*	16,48	12,26	2,75	-7,82

*Розрахунки автора

Важливим є досягнення відповідності між визначеними темпами економічного розвитку та розміром державного втру-

чання в економіку, оскільки саме державні видатки є впливовим фактором стимулювання економічного зростання. Причому

маються на увазі темпи економічного розвитку на тривалому проміжку часу, до якого належать проміжки не менше 10 років. Так, наприклад, якщо використати відомі співвідношення фінансової математики, то для збільшення реального ВВП в n разів за 10 років необхідні щорічні темпи зростання ВВП:

$$\frac{\Delta Y}{Y} = (\sqrt[10]{n} - 1) \times 100 \%$$

Це дає темпи зростання в 7,2% при збільшенні ВВП у двічі за 10 років, і темпи зростання в 11,6% на рік при збільшенні ВВП в тричі. Отже, за умови щорічного зростання більш ніж на 7% економіка України досягне зростання ВВП 1990 р. лише 2010 р. (ВВП України в 2002 р. в % до ВВП 1990 р. – 49,4 %).

Для того, щоб досягти середньосвітового ВВП на душу населення в \$4000 при існуючих \$860 (ВВП в розрахунку на душу населення в 2002 р. – 4576 грн.), необхідно збільшити його обсяг у 4,6 разів. Якщо вважати темпи розвитку економіки України рівними 7,2 %, то досягнення середньосвітового сучасного рівня в \$4000 необхідно 22 роки

$$(m = \ln 4,6 / \ln 1,072 = 22).$$

Навіть якщо враховувати існування значного обсягу тіньового сектору еконо-

міки (за оцінками економістів тіньовий сектор практично дорівнює офіційному, досягаючи 30-50% від загального обсягу ВВП), та визначити фактичний ВВП на душу населення \$1620, а темпи економічного розвитку визначити на рівні 7,2% річних, то Україна досягне середньосвітового рівня за 13 років ($m = \ln 2,5 / \ln 1,072 = 13$).

З метою поглиблення аналізу впливу розмірів державних бюджетних видатків на зміну темпів приросту ВВП доцільним є дослідження їх структури. В економічній науці чітко доведено, що не стільки обсяг державних видатків сприяє усталенню економічного зростання, скільки їх функціональна структура. Аналіз динаміки видатків бюджету за період 1998-2002 р. відображає зміну частки фінансування по окремим функціональним напрямкам. Зменшились видатки на обслуговування державного боргу (з 2,3% до ВВП у 1998 році до 1,6 % до ВВП у 2002 році), на фінансування галузей народного господарства (більше ніж в 2 рази). Разом з тим зросли видатки на державне управління (з 1,3% до ВВП в 1998 р. до 3,9% до ВВП в 2002 р.), на забезпечення безпеки держави (з 1,5% до ВВП до 1,6% до ВВП), соціальні видатки (з 12,7% в 1998 р. до 14,9% в 2002 р.).

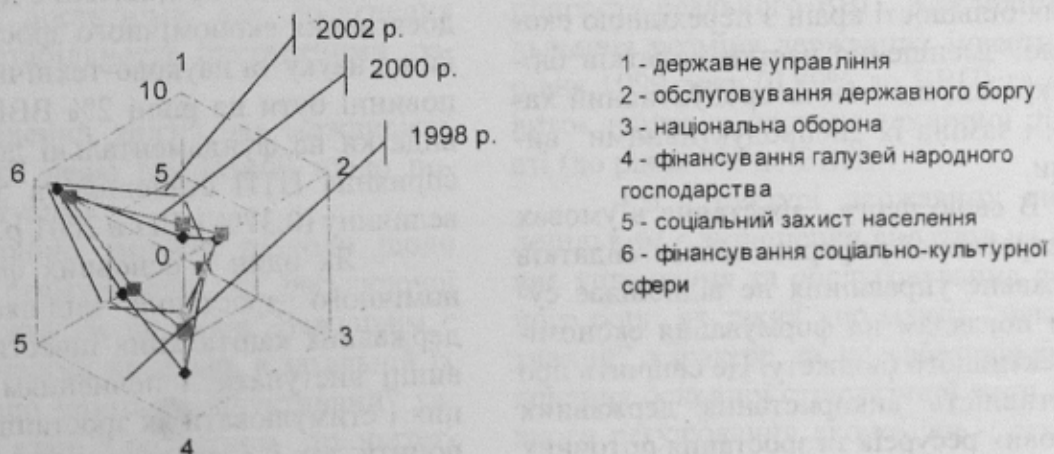

Рис. 2. Кластери структури основних державних видатків у 1998 р., 2000 р. та 2002 р.

Аналіз структури основних державних видатків дає можливість зробити висновки про її неефективність. Зменшення фінансування з боку держави розвитку галузей народного господарства характеризує переорієнтацію механізму державного регулювання на ринкові методи, але таке різке зменшення їх розміру протягом короткострокового періоду (більш ніж в 2 рази за два роки) призвело до виникнення проблем фінансового характеру в окремих галузях народного господарства.

За цей період видатки зведеного бюджету країни на промисловість, енергетику і будівництво зменшились з 3,2% ВВП до 2,0% ВВП; на сільське господарство, лісове господарство – з 0,6% ВВП до 0,5% ВВП; на житлово-комунальне господарство – з 1,4% ВВП до 0,6% ВВП. Це свідчить про відсутність чітко сформульованих пріоритетів бюджетної політики. За умов гострої нестачі бюджетних ресурсів проходить „урізання” видатків заради збалансування бюджету країни.

Якщо в 1998 р. видатки зведеного бюджету, які не пов'язані з сплатою процентів, становили 28,1% ВВП, то в 2000 році – лише 25,6%, в 2002 р. – 25,2%.

Скорочення непроцентних видатків бюджету є відображенням втрати державою можливостей впливати на фінансування народного господарства. Отже, спостерігається тенденція, що була характерною для більшості країн з перехідною економікою: зменшення частки видатків бюджету країни, що мають продуктивний характер, і заміна їх „непродуктивними” видатками.

В свою чергу, зростання в умовах адміністративної реформи частки видатків на державне управління не відповідає сучасним поглядам на формування економічно ефективного бюджету. Це свідчить про неефективність використання державних фінансових ресурсів та зростання поточних видатків бюджету.

Наявність розгалуженої системи соціальних зобов'язань є одною з основних ознак сучасного, цивілізованого суспільства. На стан соціальної сфери впливають загальна ситуація в країні, зміни в структу-

рі доходів населення, рівень безробіття, демографічна ситуація, обсяг податкових надходжень.

Для України діяльність держави в соціальній сфері має надзвичайне значення. „Якість людського капіталу сьогодні не відповідає вимогам усталеного економічного зростання. Саме його якість буде головною перешкодою в економічному розвитку України у довгостроковому періоді, оскільки інвестиції в людський капітал сьогодні тут мізерні” [7; с. 78]. На протязі перехідного періоду досить суттєво погіршилась соціальна ситуація в країні і держава зобов'язана вирішити велику кількість питань саме цього спрямування. Але зростання їх частки повинно проходити не за рахунок зменшення розміру інших видатків. Підхід повинен бути абсолютно іншим, тобто під зростаючі видатки (а це зумовлено „соціальністю” нашої держави) слід знаходити додаткові джерела фінансування. Це стосується не тільки соціальної допомоги та соціального захисту, а і освіти, науки, охорони здоров'я. Це загальносвітова тенденція, що не знаходить підтримки в Україні. Частка перелічених видатків держави, складає 40-49% від загального обсягу видатків, а в ряді розвинутих країн – до 60%. При такому їх розмірі складно впливати на економіку і соціальну сферу, на інноваційні процеси.

Загальноприйнятною є думка, що для досягнення економічного зростання видатки на науку та науково-технічну діяльність повинні бути на рівні 2% ВВП. В Україні видатки на фундаментальні дослідження і сприяння НТП становили в 5 раз меншу величину (0,37% ВВП в 2001 р.).

Як один з основних факторів економічного зростання виділяють обсяги державних капітальних інвестицій, що повинні виступати доповненням до приватних і стимулювати як зростання сукупного попиту, так і, в подальшому, зростання сукупної пропозиції. Саме на створенні ефективною системи мобілізації капітальних ресурсів і управлінні ними повинні бути спрямовані заходи державної політики згідно Послання Президента України до Верховної Ради України: „У формуванні інвес-

тиційного потенціалу особливу роль відіграють відновлення інвестиційного потенціалу держави, щорічне виділення централізованих капіталовкладень у розмірі не менше 1,5-2% від ВВП, спрямування бюджетних коштів на фінансування державних цільових програм і використання їх лише на конкурсних засадах через механі-

зми кредитування Державного банку реконструкції та розвитку” [4; с. 29].

Аналіз здійснення державних інвестицій показує, що за період економічних реформ ці видатки скорочуються. Якщо в 1999 р. вони становили 0,89% до ВВП, то в 2002 р.- лише 0,5% (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка видатків зведеного бюджету України, 1998-2002 рр. (в % до ВВП)

	1998	1999	2000	2001	2002
Видатки, всього	30,4	26,7	28,3	27,2	26,8
Видатки соціального спрямування	12,7	10,3	11,2	12,5	14,9
Кап. вкладення	0,72	0,89	0,52	0,5	0,5

Джерело: розрахунки автора за даними Держказначейства і Держкомстату України.

Підсумовуючи застосування регулюючої та стимулюючої функцій державних видатків на Україні за період 1994-2002 р. можна зробити висновок, що покращення фінансової ситуації було досягнуто лише за рахунок жорстких заходів щодо “урізання” видатків бюджету і не було пов’язано з вирішенням питань усталення економічного розвитку. Певні успіхи, щодо зменшення бюджетного дефіциту та зменшення боргової напруги не супроводжувалися достатніми для досягнення фінансової стабільності бюджетними реформами.

Проведений аналіз дає можливість аргументувати деякі пропозиції щодо поліпшення ситуації:

1. Потрібно змінити підходи щодо визначення стимулюючої та регулюючої функцій державних видатків. Важливим є збільшення частки видатків, в загальній їх сукупності, що мають “продуктивний” характер і пов’язані з розвитком пріоритетних галузей народного господарства та розвитком людського капіталу.

2. Першопочатково, на протязі короткострокового періоду, доцільним є визначення і фіксація розміру державних видатків на рівні 25-26% до ВВП. В подальшо-

му, по мірі зростання розміру дохідної частини бюджету, можливим є збільшення їх розміру.

3. Необхідно чітко визначити пріоритети в політиці державних видатків, а не формувати їх структуру виходячи з розміру запланованих доходів. Особливої уваги потребує аналіз ефективності державних видатків на підтримку галузей народного господарства. Визначена залежність безперечно стверджує, що сьогодні спрямування державних фінансових ресурсів в народне господарство не забезпечує стимулюючого ефекту і не впливає позитивно на темпи приросту реального ВВП. Важливим є збільшення розміру державних інвестицій до рівня 1999 року (0,89% до ВВП) та на розвиток науки та науково-технічної діяльності (до рівня 2% до ВВП).

4. В структурі державних видатків доцільним є зменшення видатків на державне управління та обслуговування державного борг, як таких, що мають “непродуктивний” характер та не забезпечують виконання основної стратегічної мети державного регулювання економіки – стимулювання економічного зростання. Також важливим є надання переваг соціальним видаткам, що пов’язано з необхідністю стимулювання внутрішнього споживання та інвестування.

Література.

1. Гуткевич С. О. Умови залучення іноземних інвестицій в економіку України // Економіка АПК – 2002. – № 6. – С. 62-66.
2. Послання Президента України до Верховної Ради України „Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки” // Економіст – 2002.- № 5.- С. 20-33.
3. Осауленко О. Моделювання динаміки та фактори державного регулювання валового внутрішнього продукту // Економіка України – 2001.- № 6.- С. 11.
4. Звернення Президента України до Верховної ради України у зв'язку з посланням Президента України до Верховної

Ради України „ Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2001 році” // Економіст. – 2002.- № 6.- С. 4-57.

5. Послання Президента України до Верховної Ради України „ Про внутрішнє і зовнішнє становище України в 2002 році. [http : // www. Kuchma. gov. ua.](http://www.Kuchma.gov.ua)

6. Илларионов А. Как был организован российский финансовый кризис // Вопросы экономики. – 1998. – № 11. – С. 20-35.

7. Крупка М. І. Фінансові інструменти державного регулювання та підтримки інноваційної сфери // Фінанси України. – 2001. - № 4. – С. 77-84.

Статья поступила в редакцию 30.04.2004

О.М.ФІЩЕНКО, к.е.н.,

Донецький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується суттєвими змінами зовнішнього і внутрішнього середовища господарювання, що потребує адаптації промислових підприємств до нових умов. Здатність адаптації в значній мірі залежить від ефективності діючої системи управління, важливою функцією якої є планування. Слід зазначити, що динамічні умови здійснення інноваційної діяльності вимагають достатньої обґрунтованості планів, яка, насамперед, визначається ступенем забезпеченості ресурсами, необхідними для здійснення проектів. Тому особливу увагу на стадії планування нововведень треба приділяти аналізу потенційних джерел фінансування, вибору їх відповідно до умов надання і повернення та пошуку оптимального варіанта. Дана задача в нинішній час значно ускладнена, що пояснюється, насамперед, дефіцитом власних фінансових ресурсів більшості промислових підприємств України та недосконалістю механізму залучення позикового капіталу.

Ринкові умови господарювання визначають появу великого числа потенційно можливих напрямків інвестування капіталу підприємств і обумовлюють потребу у великій кількості фінансових коштів, що насамперед стосується інноваційних проектів. Реформування системи господарювання, розвиток форм власності й організаційних форм підприємств обумовили появу широкого набору джерел і засобів фінансування. Водночас вибір і використання окремих джерел потребує всебічного обґрунтування наслідків їхнього використання.

Слід зазначити, що питанням фінансування приділяється значна увага як у теорії, так і на практиці. Проте поставлена проблема недостатньо вивчена в ув'язці з питаннями інвестиційного планування: окремо вирішується питання пошуку коштів для фінансування проектів, і незалежно визначаються напрямки капіталовкладень і